

**“FRANSIZ HALKI’NIN UNSURU
KORSIKA HALKI”
İFADESİNİN ANAYASAL
OLANAKSIZLIĞI KONUSUNDA BİR
NOT**

Prof.Dr.Cemil OKTAY*

Fransız Anayasal Kurulu¹, 9.Mayıs.1991 tarihli kararıyla, Korsika Statüsü’ne ilişkin yasanın 1 nci maddesinde yasa koyucunun kullandığı “Fransız Halkı’nın unsuru Korsika Halkı” ifadesinin Anayasa’ya aykırı olduğu sonucuna varmıştı. O tarihten beri, bazı yazılı ve sözlü tartışmalarda karara değinilmiş olmakla beraber, yargıcın kararındaki bakış açısını yansıtan tahlillere ve karar metnine Türkçe yazında fazla yer verilmedi.

Sözü önce anayasa yargısına bırakalım; daha sonra kararın altındaki düşünce zeminini anlamaya çalışalım. Yargıçlar kendi ifadeleriyle şöyle düşünüyorlar²:

“1nci maddeye ilişkin olarak;
10- Yasanın İnci maddesindeki ‘Fransa Cumhuriyeti, Fransız Halkı’nın unsuru Korsika Halkı’nın oluşturduğu, yaşayan, tarihi ve kültürel cemaatin kültür kimliğini sürdürme, kendine özgü toplumsal ve iktisadi çıkarları savunma haklarını güvenceye alır. Adanın konumuna ilişkin bu haklar, Anayasa, Cumhuriyet’in yasaları ve işbu statünün çerçevesinde, ulusal birliğe saygılı olarak kullanılır’ şeklindeki yazım dikkate alındığında.

11- Bu madde, Fransız Halkı’nın bağrında ‘Korsika Halkı’ diye bir unsurun varlığını hukukî anlamda teslim

* I.Ü. S.B.F. Uluslararası İlişkiler Bölümü.

¹ 1958 Anayasası, Anayasa Mahkemesi’ni, “Anayasal Kurul” olarak adlandırıyor. Kurul, başvuru halinde, yasaların anayasaya uygunluk denetimini yasaların yayınlanmasından önce yapar. Fransız siyasal sisteminde -yeni bir kurumdur. V nci Cumhuriyetin bir ürünüdür.

² Burada çevriye esas olan metin şu kaynaktan alınmıştır: Jurisprudence du Conseil Constitutionnel, Revue Française de Droit Constitutionnel, 7, 1991, sayfa: 476, 479, 480-481.

etmiş olmakla davacı tarafça eleştirilmiştir. Eleştiride, böylesi bir tanımın, ‘Fransız Halkı’nın’ teklifini savunan 1958 Anayasası’nın Başlangıç Bölümü’ne de, aynı Anayasa’nın, halkı ulusal egemenliğin tek sahibi sayan 3 ncü maddesine de uygun olmadığı görüşüne dayanılmaktadır. İptal isteminde bulunan davacıların eleştiri cümlesinden olarak, zaten Anayasa’nın 53 ncü maddesi de, belirli bir mahallin halkı kavramına değil; o mahallin ‘ilgili sakinleri’ne atıfta bulunmaktadır³; iptal isteminde bulunan senatörler de, 1789 Haklar Beyannamesi’nin hükümlerinden, 1946 Anayasası’nın Başlangıç Bölümü’nün birçok fıkrasından, 3.Haziran.1958 tarihli anayasal düzenlemeden, aynı Anayasa’nın Başlangıç Bölümü’yle, 2, 3 ve 91 nci maddelerinden çıkan sonuca göre, ‘halk’ ifadesi, Fransız Halkı diye kullanıldığı zaman, yasa gereği alt bölümlere ayrılması imkânsız birlikçi (unitaire) bir kategori olarak mütaalâ edilmelidir yolundaki görüşlerini ileri sürmektedirler. Bu hususu da dikkate alarak.

12- 1958 Anayasası Başlangıç Bölümü’nün birinci fıkrasındaki ‘1946 Anayasası’nın Başlangıç Bölümü’yle de teyid edilip tamamlanmış 1789 Beyannamesi’nin tanımladığı şekliyle; Fransız Halkı, insan haklarına ve ulusal egemenlik ilkelerine bağlılığını ilân etmiştir’ ifadesi; ve de, kendisine böyle atıfta bulunulan Yurttaş ve İnsan Hakları Beyannamesi’nin ‘Fransız Halkı’nın’ temsilcilerinden kaynaklanması; 1958 Anayasası’nın Başlangıç Bölümü’yle teyid olunan 1946 Anayasası’nın Başlangıç Bölümü’nün, ‘Fransız Halkı bir kere daha ilân eder ki, her insan, ırk, din ve inanç ayrımı yapılmaksızın devredilemez ve kutsal haklara sahiptir’ ilkesini belirtmesi; 1958 Anayasası tarafından, kendilerine özgürce geleceklerini belirleme hakkı tanınan denizaşırı halklardan Fransız

³ Fransız Anayasası’nın 53 ncü maddesi “peuple” (Halk) sözcüğünü değil, “populations intéressées” ifadesini kullanıyor. Bunu, mahallin “ilgili sakinleri” diye çevirerek, metnin ruhunu yansıtabildiğimizi umuyoruz.

Halkı'ni ayırması; bir de, 'Fransız Halkı' na atfın birçok anayasal metinde iki yüzyıldır varlığı ve buradan kaynaklanarak 'Fransız Halkı' hukukî kavramının anayasal bir değere sahip olması dikkate alındığında.

13- 1958 Anayasası'nın 2 nci maddesinin, Fransa, kökeni ne olursa olsun bütün yurttaşların yasa önünde eşitliğini temin eden, bölünmez, laik, demokratik ve sosyal bir cumhuriyettir şeklindeki ifadesi göz önüne alındığında; yasa koyucunun 'Fransız Halkı'nın unsuru Korsika Halkı'nı zikretmesi; köken, ırk veya din farkı gözetmeksizin bütün Fransız yurttaşlarından oluşan Fransız Halkı'ndan başkasını tanımayan Anayasa'ya aykırıdır".

Fransız Hükümeti, karar öncesinde, 1 inci maddeyi yasa koyucunun benimsediği şekliyle savundu. Hükümet, Korsika Statüsü'ne ilişkin yasaya karşı Anayasal Kurul önünde aykırılık nedeniyle açılan iptal davasına cevap niteliğinde 14 sayfalık bir savunma kaleme aldı. Bu savunma metninin dört sayfası, 1 nci maddeye yöneltilen eleştirilere karşı görüşleri içerir ve özetle şöyledir:

*Yasa metni, Fransız Halkı'ndan ayrı bir Korsika Halkı kavramını hukukî anlamda tanımış değildir.

*1 nci madde, bu halka egemenlik tanımamaktadır.

*Cumhuriyetin bölünmezliği ilkesini, yasa metni, birçok yerde teyid edici ifadeler kullanmaktadır.

*İddia edildiği gibi, Korsika Halkı ifadesinin uluslararası muhtemel yansımaları olamaz. Çünkü, yapılan düzenleme bir iç hukuk alanıdır.

İptal talebini yargı önüne getiren milletvekilleri, hükümet görüşüne karşı verdikleri cevaplarında, 1 nci maddeye ilişkin şu gerekçeleri dile getirdiler. Özetle:

*1 nci madde, Anayasa'nın Başlangıç Bölümü'yle 1, 2 ve 3 ncu maddelerine aykırıdır.

*Korsika Halkı'nı, Fransız Halkı'ndan nasıl ayıracağız? Ayırım ölçüsü, olsa olsa "etnik bir ölçü" olur. "Hükümet, başkaca bir ölçü biliyorsa söylesin".

*Anayasal Kurul'un, daha önce önüne gelen davalar dolayısıyla etnik ölçüyü reddeden içtihatları vardır.

*Karşılaştırmalı hukukun verileri, hükümet görüşlerinin aleyhindedir. Nitekim, ABD ve Almanya gibi federal devletlerde bile bu tür adlandırmalara başvurulmuyor. ABD

Anayasası'nın ünlü ifadesi "We the people of The United States" şeklindedir⁴. Alman Anayasa Mahkemesi de, 30.Ekim.1990 tarihli kararıyla Cumhuriyet'in bölünmezliğini içtihadına geçirmiştir.

Gerek davacı milletvekilleri ve senatörlerin yargı organı tarafından karar metninde dikkate alınan iddiaları, gerek hükümetin savunma yazısı ve bu yazıya davacı tarafın karşı cevapları ve gerekse Anayasal Kurul'un aldığı karar, bir hususu açıkça ortaya koyuyor. O da şudur:

Bilindiği gibi, Fransa Cumhuriyeti, cumhuriyetin hukuk düzeni, aydınlatma felsefesinin bir ürünüdür. Aydınlanma felsefesi, hukuk alanında, statü hukukunu yadsır. Bireyin kamusal otorite karşısındaki hukuku, içine doğulan kültür kümesi, esas alınarak düzenlenmez. Geleneksel düzende, bireyin içine doğduğu toplumsal cemaatten kaynaklanan statü hukuku, ortaçağ feodal düzeninin anlayışıdır. Siyasal otorite karşısında, eşitlik temeli üzerinde kurulmamıştır. Din, yerellik, ırk çoğu zaman bireyin doğumdan ölümüne kadar taşıdığı eşitsizliğin kökenidir. Aydınlanma ile birlikte gündeme gelen eşitlik talebi, ister istemez yeknesak bir hukukî düzenlemeyi zorunlu kılıyordu. Soyut ve yeknesak hukuk kavramları eşitliğin bir bedelidir. Günümüzdeki tartışma ise, eşitlikle beraber farklılıkları nasıl koruyabiliriz sorusu oluyor.

Anayasa yargıcının Fransız örneğinde verdiği yanıt, bu alanda yargıcın kendi hukuk ve siyaset geleneklerine sadık kalarak verdiği bir yanıtıdır.

Anayasal Kurul Başkanı da olan ünlü hukukçu Badinter'in Fransız Devrimi'nin iki yüzüncü yıldönümünde yayınladığı Fransız Musevileri'nin özgürleştirilmesiyle ilgili incelemesinden⁵ öğreniyoruz ki, 1793'de Fransız Musevileri hakkında çıkan bir yasa dolayısıyla, yasa teklifinin gerekçesinde şöyle deniliyordu:

"Musevi'ye, Musevi olması dolayısıyla hiçbir şey. Musevi'ye, Fransız yurttaşı olması dolayısıyla her şey".

1991'de Fransız anayasa yargıcı aynı çizgidedir:

Korsikalı'ya, Korsikalı olması dolayısıyla hiçbir şey. Korsikalı'ya, Fransız yurttaşı olması dolayısıyla her şey.

4. "Biz Birleşik Devletler Halkı"

5. Robert Badinter, *Libres et Egaux...*, *L'Emancipation des Juifs 1789-1795*, Fayard, Paris, 1989.